

Profilaktinis mokinių tikrinimas dėl utėlių, blusų įkandimų (niežų)

Patikrinimą rekomenduojama atlikti po rudens, žimos ir pavasario atostogų ir pagal epidemiologines reikmes. Patikrinimą atlieka visuomenės sveikatos priežiūros specialistai (toliau VSPS), dirbantys vaikų ugdymo įstaigose. Prieš kiekvieną patikrinimą mokiniai informuojami apie tai, kas bus daroma ir kodėl tai reikia daryti.

VSPS paaiškina, kad mokinio užsikrėtimas utėlėmis dar nereiškia, kad jis nesilaiko higienos reikalavimų, nes net ir kasdienis galvos plovimas neapsaugo nuo užsikrėtimo utėlėmis. Taip pat paaiškinama, kad utėlės negali skraidyti ar šokinėti. Patikrinimas atliekamas atskiroje patalpoje, kurioje yra vandens ir muilo sveikatos kabinete.

Mokinys neturi jaustis nešvarus ir kaltas, jei jo galvoje ar drabužiuose būtų rasta utėlių. Mokinys, kurio galvos plaukuose rasta utėlių, neturi būti tuoj pat atskirtas nuo kitų mokinių, jis gali likti mokykloje iki dienos pabaigos.

Baigus patikrinimą, būtina tuoj pat informuoti mokinio tėvus ar globėjus telefonu ar tiesiogiai. Taip pat mokyklos administracija mokyklos bendruomenei gali išdalyti laiškus, kuriais rekomenduojama patikrinti savo vaikų galvas dėl galimo užsikrėtimo utėlėmis bei suteikiama informacija apie utėlėtumo profilaktiką. Patikrinimo rezultatai apibendrinami ir perduodami (apsikrėtusių mokinių skaičius, nurodant tik amžių) teritoriniam visuomenės sveikatos centrui raštu arba telefonu.

Mokinys į mokyklą turėtų sugrįžti švarus, kai utėlės išnaikintos (t. y. neturintis nei utėlių, nei glindų). Mokykla gali pareikalauti iš tėvų raštiško patvirtinimo, kuriame tėvai / globėjai nurodo, kokiomis priemonėmis ir kada buvo pradėta naikinti utėles.

Utėlių šalinimas šukomis

Mechaninis utėlių šalinimas yra rekomenduojamas daugelyje šalių dėl pastaruoju metu nustatyto utėlių atsparumo medikamentams. Šis utėlių naikinimo būdas taikomas vaikams iki 5 metų, nėščioms ir maitinančioms motinoms, alergiškiems asmenims bei turintiems odos pažeidimų (jdrėskimų, sergančių dermatitu). Plaukai sudrėkinami 4–5 proc. acto tirpalu ir šukuojami tankiomis šukomis apie 30 min., kol pašalinamos gyvos utėlės. Šukuojama dvi savaites kas 3–4 dienas. Panaudojus utėlių naikinimo priemones, plaukus rekomenduojama skalauti 4–5 proc. acto ar citrinos rūgšties vandeniniu tirpalu. Tai padeda pašalinti glindas, nes plauko paviršius tampa slidesnis. Glindas būtina šalinti ne tik dėl estetinių paskatų, bet ir siekiant sumažinti klaidingos diagnozės galimybes. Glindas lengviau pašalinti specialiomis tankiomis šukomis šukuojant vandeniu sudrėkintus plaukus. Šis metodas galėtų būti kartojamas kas 3–4 dienas kelias savaites. Iššukuotos utėlės sunaikinamos. Šukos kruopščiai išplaunamos karštu vandeniu, išvalomos ir merkiamos į 4–5 proc. acto tirpalą 30 min.

Utėlių naikinimo priemonės

Šeimose ir kolektyvuose naudojamos higieninės priemonės: plaukai reguliariai kerpami, kasdien šukuojami, plaunami specialiu šampūnu ar losjonu, prausiamas kūnas, patalynė ir apatinis trikotažas keičiami ir skalbiami ne rečiau kaip 1 kartą per 7–10 dienų (arba pagal reikmes), valomi išoriniai drabužiai, lova, aplinka. Utėles naikinantys medikamentai (pedikuliocidai) naudojami tik nustačius utėlėtumą ir pasitarus su vaistininku ar gydytoju. Utėlės naikinamos tėvų / globėjų arba kitų šeimos narių pastangomis. Šiam tikslui skirti medikamentai perkami vaistinėje ir naudojami griežtai laikantis medikamento vartojimo aprašymo, pateikto informaciniame lapelyje. Jei panaudojus medikamentą galvos plaukuose pastebima gyvų utėlių, procesą būtina kartoti pasirenkant kitą medikamentą.

Dėl blusų įkandimų (niežų)

Kenkėjų kontrolės ekspertai „Dezinf“ tikina, kad blusos plinta labai sparčiai. Blusoms nėra skirtumo, ar namai tvarkingi ar ne, ar tai individualus ar daugiabutis namas – joms svarbiausia maistas, t. y. kraujas.

Blusos masiškai dauginasi vasarą, jų pagausėjimas juntamas rudenį ir žiemą, ypač, kai graužikai, benamės katės ima ieškoti šiltesnio prieglobsčio ir neretai apsigyvena daugiabučių rūsiuose, tarnybinėse patalpose.

Blusos turi galingas užpakalines kojas, kuriomis gali nušokti 18-20 cm vertikaliai ir 35-40 cm horizontaliai, kas leidžia joms be vargo persikelti į naujas gyvenamąsias patalpas ir plisti labai dideliu atstumu. Patelių padėti kiaušinėliai nuo žmogaus ar gyvūno odos nukrenta ant žemės: pagalvių, kilimų, baldų, grindų ir kitų paviršių, po 25-50 dienų trunkančios metamorfozės išsivysto suaugusi blusa, ištroškusi kraujo.

Blusų įkandimai alina nervų sistemą, sukelia alergiją. Niežtint dažniausiai imama kasytis ir taip gali būti įnešta antrinė infekcija. Šie kenkėjai neretai iššaukia sunkias alergines reakcijas, platina tuliaremiją, listeriozę, vidurių šiltinę, endeminę žiurkių dėmėtąją šiltinę.

Individualių namų gyventojai, kurie augina šunis ar kates, neretai išleidžia į lauką vienus ir kontaktuodami su savo benamiais giminaičiais ar lankydamiesi vietose, kuriose yra daug graužikų, į namus parsineša „naujų augintinių“. Siekiant išvengti blusų, naminius gyvūnus rekomenduojama plauti specialiu šampūnu ar naudoti kitas, blusas atbaidančias priemones

Kilimėliai, guoliai turi būti reguliariai siurbiami ir skalbiami karštame vandenyje, kadangi 10 proc. blusų populiacijos veisiasi gyvūnų kailyje – likusieji 90 proc. tarpsta išorinėje aplinkoje: kilimuose, grindų plyšiuose, gyvūnų guoliuose, patalynėje.

Atsiradus blusoms, siurbti reikėtų net kelis kartus per dieną. Rekomenduojama naudoti vienkartinius dulkių siurblio maišelius, kad blusos nepaspruktų į aplinką. Siurbti reikėtų ne tik grindis, bet ir baldus, įvairius plyšius.

Išsiurbtos grindys turėtų būti ir plaunamos šlapia šluoste, tada nusausinamos. Blusų lervos nepakelia drėgmės, sausros ir žūva.

Pedikuliozės epidemiologinė priežiūra ir jos priemonės

Epidemiologinę pedikuliozės (utėlėtumo), blusų įkandimo (niežų) priežiūrą vykdo asmens sveikatos priežiūros įstaigos, visuomenės sveikatos priežiūros specialistai, dirbantys vaikų ugdymo įstaigose, visuomenės sveikatos centrų apskrityse ir Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centro specialistai.

Asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistai, aptikę utėlėtus, blusų įkandimus (niežus) asmenis, teisės aktų nustatyta tvarka teikia duomenis teritoriniams visuomenės sveikatos centrams.

Parengė

Visuomenės sveikatos specialistė

Virginija Mockutė.